

Welzijnswijzer melkvee

Beoordelen en verbeteren in de praktijk

Welzijnswijzer melkvee

Beoordelen en verbeteren in de praktijk

Initiatief:

Financiering:

Uitvoering:

COLOFON

Initiatief:

LTO Nederland
NZO

Financiering:

PZ

Uitgever:

Gezondheidsdienst voor Dieren B.V. (GD)

Uitvoering:

GD
HASKennisTransfer/ HAS Den Bosch

Druk:

DPS, HAS Den Bosch

Foto's:

GD
Gebruikersgroep Gezondheidsplanner (1999) (pagina 10)
Handboek melkveehouderij (1997) (pagina 11)
Faculteit Diergeneeskunde Drs A. de Man, Dr Y.H. Schukken en Drs J.P.
Koeman (Pagina 22)
Zinpro (pagina 26)
Handboek huisvesting jongvee en melkvee (1999) (pagina 32, 33)
Veehouderij Techniek (november 2005) (pagina 39)

Met dank aan:

Aniek Bouwman, Judith Deusings, Marloes van Schaik, Milouska Lensing-
Molenaars en Arnold de Vries (HASKennisTransfer/ HAS Den Bosch).
Martin Waal (GD)

Voor meer informatie:

Postbus 9
7400 AA Deventer
Tel : 0900 1770
Fax: 0570 634104
Web: www.gddeventer.com
E-mail: info@gddeventer.com

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/ of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van GD.

De samenstellers hebben de inhoud van deze uitgave met grote zorgvuldigheid en naar beste weten samengesteld. Auteurs en uitgever aanvaarden evenwel geen aansprakelijkheid door schade, van welke aard dan ook, die het gevolg is van handelingen en/ of beslissingen die gebaseerd zijn op bedoelde informatie.

INHOUDSOPGAVE

1. Introductie op deze Welzijnswijzer	4		
Achtergrond	5		
Waarom is welzijn belangrijk?	5		
Praktische toepassing	6		
Kritisch kijken naar welzijn	6		
2. Welzijnskenmerken			
Dierkenmerken	7	Huisvestingskenmerken	28
Conditie score	9	Voersysteem	30
Damslapers	12	Breedte voerhek	32
Grupbenen/ dikke hakken	13	Hoogte voerhek	33
Verdikte voorknieën	14	Drinkwater	34
Gewrichtsontsteking	15	Toegang tot waterbakken	35
Schoftbulten	16	Bedekking ligbed	36
Aangekoekte mestresten	17	Gebruik strooisel	37
Schimmelinfectie	18	Bezettingsgraad ligplaatsen	38
Schurft	19	Afmetingen ligplaatsen	39
Verwondingen	20		
Klinische mastitis	21		
Speengezondheid	22		
Pootscore	23		
Ernstig kreupele runderen	24		
Bewegingsscore	25		
Ontwijktest	27		
3. Checklist	40		
4. Vergelijking	46		
Trefwoordenlijst	55		
Bijlagen	56		

Introductie op deze Welzijnswijzer

HOOFDSTUK 1

Introductie op deze Welzijnswijzer

Voor u ligt de Welzijnswijzer. Dit is een instrument waarmee u zelf het dierenwelzijn op uw bedrijf kunt meten en vergelijken met andere Nederlandse bedrijven én waarin u tips krijgt voor verbeteringen.

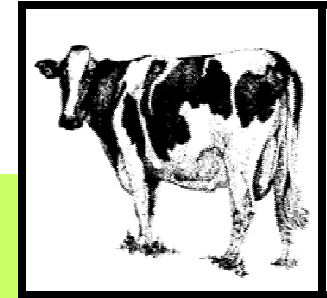
Achtergrond

De belangstelling voor dierenwelzijn in de maatschappij is groot. Dit geldt ook binnen de agrarische sector zelf. Dierenwelzijn heeft invloed op het imago van de melkveehouderij en daarmee ook op de afzet van zuivelproducten.

De zuivelsector, verenigd in de Nederlandse Zuivel Organisatie (NZO), heeft samen met de Land- en Tuinbouw Organisatie (LTO) het initiatief genomen tot het ontwikkelen van deze Welzijnswijzer. De ontwikkeling is gefinancierd door het Productschap Zuivel (PZ). De Welzijnswijzer biedt melkveehouders directe voordelen. Door een kritische objectieve meting van het welzijn kunt u afwijkingen vroegtijdig herkennen en kunt u uw management aanpassen. Het welzijn wordt verbeterd en kan resulteren in een beter bedrijfsresultaat.

Waarom is welzijn belangrijk?

Bij welzijn staan de biologische behoeften van het dier centraal. Welzijnsproblemen ontstaan wanneer dieren gehouden worden in een omgeving waarin ze zich niet, of alleen met moeite, kunnen aanpassen. Lukt dit niet of onvoldoende dan ontstaat er stress, vermindert het welzijn en is er een verhoogde kans op ziekte. Op deze wijze is welzijn verbonden met diergezondheid. Van de andere kant is diergezondheid ook een uitermate belangrijk aspect van welzijn. Een goed welzijn en een goede diergezondheid zorgen ervoor dat dieren zich prettig voelen, een goede vruchtbaarheid hebben en goed produceren. Daar heeft u profijt van en kunt u trots op zijn.

De vijf vrijheden van het dier

Dierenwelzijn is gebaseerd op de vijf vrijheden van dieren. Deze vrijheden zijn in 1965 door de Britse Brambell-commissie voorgesteld, en later verfijnd door de Animal Welfare Council.

Deze vijf vrijheden zijn:

1. *Vrij zijn van dorst, honger en ondervoeding* door de beschikbaarheid van vers water en voer waarmee een optimale gezondheid en energiehuishouding wordt gegarandeerd.
2. *Vrij zijn van fysiek en fysiologisch ongerief* door een geschikte huisvesting te bieden, inclusief een comfortabele rust- en schuilplaats.
3. *Vrij zijn van pijn, verwondingen en ziektes* door deze te voorkomen en wanneer deze toch optreden, door ze snel en adequaat te diagnosticeren en te behandelen.
4. *Vrij zijn om het normale gedrag te kunnen uitvoeren* door voldoende bewegingsvrijheid te geven, in een daartoe geschikte stalruimte, en door sociale huisvesting met soortgenoten.
5. *Vrij zijn van angst en chronische stress* door huisvesting en management die angst en stress voorkomen.

De Welzijnswijzer heeft deze vijf vrijheden als uitgangspunt.

Praktische toepassing

De Welzijnswijzer is geen doel op zich. Het is een handig managementinstrument voor de optimalisering van dierenwelzijn en productie. Het geeft u zicht op problemen, die vaak al langer spelen en samenhangen met de stal en het management. Gebruik de Welzijnswijzer als graadmeter voor de welzijnssituatie op uw bedrijf. Met de uitkomsten kunt u aanpassingen doorvoeren, eventueel in overleg met de dierenarts of bedrijfsadviseur.

Kritisch kijken naar welzijn

Een koe geeft continu signalen af over haar welzijn en gezondheid. Dit doet zij via gedrag en lichamelijke kenmerken. De Welzijnswijzer begint bij bewust kijken. Sta open voor onverwachte en onbegrijpelijke zaken. Wees bewust van risicogroepen zoals vaarzen, risicomomenten zoals de periode rond afkalven en risicoplakten zoals de wachtruimte of boxen. Daarna kunt u gericht zoeken naar oorzaken. Deze oorzaken kunt u vervolgens vertalen naar praktische maatregelen.

Noteer alle dieren met een bepaald kenmerk, houd hierbij geen rekening met de reden waardoor het kenmerk zich voordoet.

Voorkom bedrijfsblindheid

Stel uzelf regelmatig de vragen: wat zie ik eigenlijk? En: Is dit wel goed? Het eerlijke oordeel van deskundige buitenstaanders kan goud waard zijn. Denk aan dierenartsen, voeradviseurs en klauwbekappers.

Bouw bewust beoordelingsmomenten in uw dagelijkse routine in. Praat kritisch met collega's en adviseurs en bezoek andere bedrijven. Dit voorkomt bedrijfsblindheid.

De Welzijnswijzer bestaat uit drie onderdelen:

1. Als eerste vindt u de beoordelingspunten. Deze zijn opgesplitst naar dierenkenmerken, waarbij u de dieren beoordeelt, en huisvestingskenmerken, waarbij u de huisvesting bekijkt. Telkens wordt aangegeven waarom het punt belangrijk is, hoe u het kunt scoren en welke aanpassingen u kunt doorvoeren. Dierenkenmerken zijn op elk bedrijf toepasbaar. Huisvestingskenmerken kunnen beoordeeld worden voor ligboxenstallen. De beoordeling is toegespitst op melkgevendende en droogstaande koeien.
2. Ten tweede vindt u de checklist, waarmee u de beoordeling in de stal te kunt uitvoeren. Probeer de checklist elke keer zoveel mogelijk op dezelfde manier in te vullen. Zo zijn de uitkomsten van verschillende metingen goed met elkaar te vergelijken.
3. Ten derde vindt u de bedrijfsvergelijking. Met dit formulier kunt u uw gegevens vergelijken met gegevens van andere Nederlandse bedrijven. Per punt wordt weer verwezen naar de pagina waar u tips voor verbeteringen terugvindt.

Dierkenmerken

DIERKENMERKEN

Er is een duidelijke samenhang tussen welzijn, diergezondheid en productie. Voeding, huisvesting, verzorging en de omgang van de veehouder met de dieren beïnvloeden het welzijn. Koeien kunnen zich voor een groot deel aanpassen aan de manier waarop ze gehouden worden. Als dat onvoldoende lukt, komt dat tot uiting in het gedrag, uiterlijke kenmerken en gezondheid. Welzijn is daarom het beste en het zuiverste aan het dier zelf te beoordelen.

Praktische uitvoering

De dierkenmerken worden bij elk dier (melkgevende en droge koeien) afzonderlijk gescoord, los van de afdeling waarin ze gehouden worden. Noteer het aantal dieren dat een bepaalde aandoening heeft. Heeft een dier bijvoorbeeld een dikke hak en een schimmelinfectie, noteer het dan bij beide punten.

De dierkenmerken, genoemd op de checklist, worden in dit hoofdstuk uitgebreid toegelicht. Deze toelichting bestaat uit:

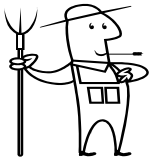
- een beschrijving van het dierkenmerk. Hierin wordt aangegeven waarom het belangrijk is aandacht te besteden aan dit kenmerk, zowel voor de koe als voor de melkveehouder.
- een beschrijving van de wijze waarop de meting uitgevoerd kan worden.
- oplossingsmogelijkheden, met daarbij aandacht voor de oorzaak, oplossingen en preventie.

CONDITIESCORE

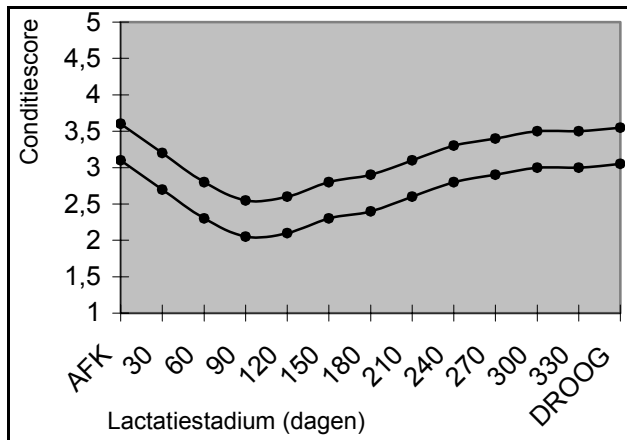
Voor de gezondheid van de koeien, maar ook voor de melkproductie en de vruchtbaarheid is het belangrijk dat koeien tijdens de lactatie in de juiste conditie blijven.

Een te lage conditiescore kan een primaire (voeding en melkgift) of een secundaire (gevolg van een ziekte) oorzaak hebben.

Een conditie die niet past bij het lactatiestadium heeft gevolgen, zowel voor te vette als te magere koeien. Een te lage conditiescore heeft gevolgen voor de weerstand, melkgift en vruchtbaarheid.

Een score van 1,5 of lager wordt, ongeacht productieniveau of oorzaak, als te laag beschouwd.

Conditiescore in vergelijking tot lactatiestadium.

Het is gewenst dat de conditiescore tussen de normlijnen valt. Dan is de koe niet te vet en niet te mager en past de energieopname bij de behoefte.

Ga tijdens het scoren achter het dier staan. Zorg ervoor dat de koeien vlak en vierkant staan.

Hoe scoren?

Stel het aantal koeien vast met een conditiescore van 1,5 of lager. Om de conditie goed te kunnen scoren is het van belang dat de koeien vaststaan, bijvoorbeeld in het voerhek. Zorg ervoor dat de koeien vlak en vierkant staan. Ga tijdens het scoren achter het dier staan. Maak bij het scoren gebruik van de conditiescorekaart op de volgende pagina.

Oplossingsrichtingen

Oorzaak

Als u meerdere dieren met een conditiescore van 1,5 of lager heeft, dan is het belangrijk om verder te kijken door een conditiescore van het gehele koppel uit te voeren. Neem hierin ook de droge koeien mee.

Bepaal of het een structureel probleem is (veel dieren of een bepaalde groep dieren hebben een conditiescore die niet past bij het lactatiestadium) of een incidenteel probleem (het betreft een beperkt aantal dieren).

In het geval van een structureel probleem is het belangrijk dat u zich richt op het management van het gehele koppel of groepen dieren. In het geval van een incidenteel probleem, richt u zich dan op die dieren.

Vervolgens is het belangrijk om vast te stellen of de lage score een primaire oorzaak heeft (voeding en melkgift) of een secundaire (gevolg van een ziekte).

CONDITIE SCOREKAART

	1	2	3	4	5
	zeer slechte conditie (uitgemergeld)	geraamte duidelijk zichtbaar	geraamte en bedekking goed in balans	bedekking heeft de overhand	veel te vet
					
Lende – wervels	doornuitsteeksels: als tanden van zaag 	doornuitsteeksels: individueel te onderkennen 	doornuitsteeksels: vormen scherpe richel 	doornuitsteeksels: vlak, niet afzonderlijke te onderkennen 	doornuitsteeksels: ingebed in vet
	dwarsuitsteeksels: zeer prominent, ≥ 1/2 lengte zichtbaar 	dwarsuitsteeksels: 1/2 tot 1/3 zichtbaar 	dwarsuitsteeksels: 1/4 zichtbaar 	dwarsuitsteeksels: vloeiende afgeronde richel 	dwarsuitsteeksels: richel nauwelijks zichtbaar, ingebed in vet
Kruis	zitbeenderen zeer prominent met diepe V-vormige holte onder staart 	zitbeenderen prominent, U-vormige holte onder staart 	zitbeenderen afgerond, ondiepe holte onder staart 	zitbeenderen omgeven met vet, met iets vet gevulde holte onder staart 	zitbeenderen gebed in vet, holte gevuld met vet, plooiën vormend
					

Bepaal bij een te lage conditiescore of de oorzaak ligt bij voeding, voeropname of bij een ziekte.

Een te lage conditiescore (score kleiner dan 1,5) is onwenselijk voor het welzijn van het dier.

Primaire oorzaak

Zoek de oorzaak in de kwaliteit van het rantsoen of de opname ervan. Vooral bij ranglage dieren (bijvoorbeeld vaarzen), kan het probleem liggen in de voeropname.

Oplossen

- Verstrek een betere kwaliteit ruwvoer en/ of verstrek dagelijks meer ruwvoer (dus voeren met meer restvoer).
- Verhoog de krachtvoergift van die dieren met een te lage conditiescore.
- Maak productiegroepen en geef de groepen een aangepast rantsoen.
- Verhoog het aantal vreetplaatsen.

Preventie

- Bied een uitgebalanceerd rantsoen aan (met name VEM/ DVE verhouding).
- Verlaag de maximale krachtvoergift niet binnen de eerste 75 dagen van de lactatie, stem na 75 dagen de krachtvoergift af op de productie en conditie van het dier.
- Voorkom vervetting tijdens de tweede helft van de lactatie en in de droogstand.

Secundaire oorzaak

Zoek de oorzaak in een ziekte of aandoening. Denk hierbij aan klauwproblemen of slepende melkziekte, waardoor de dieren minder voer opnemen.

Oplossen

- Ga, in overleg met uw dierenarts, op zoek naar de oorzaak en bestrijd deze gericht.
- Licht de oorzaak bijvoorbeeld in klauwproblemen, laat deze dieren dan eerst bekappen en neem vervolgens vervolgstappen op basis van de informatie die u verzamelt tijdens het kappen.

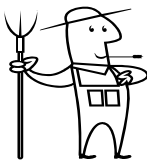
Preventie

- Pas het droogstand management aan.
- Pak de klauwproblemen structureel aan door periodiek te bekappen en gebruik te maken van voetbaden.
- Bestrijd andere ziekten op uw bedrijf.

DAMSLAPERS

Damslapen is vaak een gevolg van de huisvesting van het jongvee of angst om de ligbox in te gaan. Maar het kan ook ontstaan door overbezetting. Een damslaper is sterk vervuild en heeft hierdoor meer problemen met de huid en meer kans op uierontsteking.

Een damslaper is een vervelend gezicht. Het melken duurt langer omdat de spenen grondig schoongemaakt moeten worden. Als het niet lukt om een damslaper in de box te laten liggen, wordt het dier vaak afgevoerd.

Damslapen is vaak een gevolg van de huisvesting van het jongvee of angst om in de box te gaan liggen.

Damslapers zijn sterk vervuild waardoor problemen met de huid en uierontsteking kunnen ontstaan.

Hoe scoren?

Tel het aantal damslapers binnen de koppel.
Sommige koeien liggen half in de box en half op het rooster (halve damslapers). Tel deze ook mee.

Oplossingsrichtingen

Oorzaak

De oorzaak ligt vaak bij het type huisvesting van het jongvee of bij een incident waardoor het dier angstig is geworden. Maar daarnaast kan ook overbezetting leiden tot damslapers. Halve damslapers kunnen duiden op verkeerde boxafmetingen.

Oplossing

- Train de damslaper door deze een aantal keren per dag vast te binden in de ligbox.
- Leg materiaal op de roosters (bijvoorbeeld oude autobanden) op de plek waar de damslaper bij voorkeur ligt.

Preventie

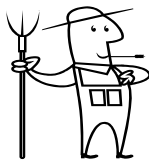
- Voorkom overbezetting.
- Controleer de boxafmetingen en pas deze eventueel aan.

N.B. Pak het damslapen bij het jongvee ook aan, dat voorkomt problemen bij het melkvee.

GRUPBENEN/ DIKKE HAKKEN

Een dikke hak begint vaak met een huidbeschadiging. De koe heeft daar weinig last van. In een verder stadium wordt echter ook het weefsel onder de huid aangetast en ontstaat er een zwelling. Dit kan irriteren waardoor de koe minder zal rusten. Het dier kan kreupel worden.

Een dikke hak is een vervelend gezicht. Als dikke hakken kreupelheid veroorzaken, kan dat leiden tot een verlaagde melkgift en verlies van conditie.

Een dikke hak begint vaak met een huidbeschadiging.

Dikke hakken ontstaan door een te harde boxbedekking of door verkeerde box afmetingen.

Hoe scoren?

Onder grupbenen of dikke hakken wordt verstaan: een zwelling aan de buitenzijde van het achterbeen ter hoogte van het spronggewricht. Er is sprake van een visuele verdikking, al dan niet met haarverlies. Tel het aantal koeien met dikke hakken of grupbenen binnen de koppel. Plekken met alleen haarverlies worden niet gescoord.

Verdeel de verdikking in twee categorieën:

1. Verdikt, maar kleiner dan een vuist.
2. Verdikt en groter dan een vuist.

Oplossingsrichtingen

Oorzaak

Dikke hakken ontstaan door scherpe randen aan de ligbox of door een voortdurende irritatie van de huid op een harde ondergrond door het ontbreken van (juiste) boxbedekking. Deze irritatie wordt ook veroorzaakt door een verkeerde afmeting (te kort of te smal) van de ligbox. Hierdoor kan een koe niet vlot en soepel opstaan, waardoor hakken over de ondergrond schuren.

Dikke hakken komen op bijna alle melkveebedrijven voor, maar een verhoogd aantal is een duidelijk signaal om maatregelen te nemen.

Oplossen

Eventueel kan de zwelling behandeld worden door de dierenarts. Na behandeling blijft de beschadiging meestal zichtbaar. Raadpleeg de dierenarts voor advies.

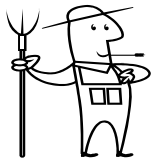
Preventie

- Zorg voor een comfortabele boxbedekking.
- Geef meer boxvulling.
- Vermijd hard zaagsel (vooral rood zaagsel is vaak te scherp!).
- Verruim de ligplaatsen.
- Houd de ligboxen goed droog.
- Zorg voor goed afgeronde randen aan de ligbox.

VERDIKTE VOORKNIEËN

Verdikte voorknieën lijken in oorzaak en gevolg sterk op grupbenen/ dikke hakken en komen dan ook vaak in combinatie voor. Door irritatie wordt het weefsel rond de knie dik. Verdikte voorknieën belemmeren de koeien in hun bewegingen. De koe kan pijnlijk gaan lopen of kreupel worden. Dit kan irriteren, waardoor de koe minder zal rusten.

Dikke knieën zijn een vervelend gezicht. Kreupelheid kan leiden tot een verlaagde melkgift en verlies van conditie.

Dikke knieën hebben veelal dezelfde oorzaak als dikke hakken.

Dikke knieën geven irritatie en kunnen tot kreupelheid leiden.

Hoe scoren?

Tel het aantal koeien met een verdikte voorknie. Bij verdikte voorknieën is er sprake van een verdikking, al dan niet met haarverlies. Scoor plekken met alleen haarverlies niet.

Verdeel de verdikking in twee categorieën:

1. Verdikt maar kleiner dan een vuist.
2. Verdikt en groter dan een vuist.

Oplossingsrichtingen

Oorzaak

Verdikte voorknieën hebben veelal dezelfde oorzaak als dikke hakken. Te krappe ligboxen en een te harde boxbedekking zijn ook vaak de oorzaak van verdikte voorknieën. Vaak komen verdikte voorknieën in combinatie met dikke hakken voor.

Oplossen

Eventueel kan een zwelling behandeld worden door de dierenarts. Na behandeling blijft de beschadiging meestal wel zichtbaar.

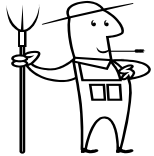
Preventie

- Zorg voor een comfortabele boxbedekking.
- Geef voldoende boxvulling.
- Vermijd hard zaagsel (vooral rood zaagsel is vaak te scherp!).
- Stem de afmetingen van de ligboxen goed af op de grootte van uw koeien.
- Stel de knieboom goed af.

GEWRICHTSONTSTEKING

Gewrichtsontsteking is pijnlijk, wat een verminderd welzijn geeft.

Koeien met een gewrichtsontsteking hebben een verminderde eetlust, een lagere melkgift en ze vermageren

Hoe scoren?

Tel het aantal koeien met een gewrichtsontsteking. Het gewricht is verdikt, warm en pijnlijk. De koeien belasten de poot nauwelijks.

Gewrichtsontsteking wordt veroorzaakt door een ontsteking in het gewrichtsvlies. Het is pijnlijk en het dier belast de poot nauwelijks.

Oplossingsrichtingen

Oorzaak

Gewrichtsontsteking wordt veroorzaakt door een ontsteking in het gewrichtsvlies. Het kan ontstaan door een ontsteking elders in het lichaam (bijvoorbeeld baarmoederontsteking) maar ook door beschadiging van de huid rondom het gewricht. Het gevolg is dat het dier de poot niet belast.

Oplossen

Neem bij gewrichtsontsteking contact op met de dierenarts.

Preventie

- Behandel zieke dieren tijdig.
- Voorkom uitwendige beschadiging van gewrichten (zie dikke hakken).

SCHOFTBULTEN

Schoftbulten zijn een signaal dat de afmetingen van het voerhek niet kloppen met de grootte van de dieren. De dieren drukken bij het vreten tegen het voerhek. Dat geeft irritatie en een verdikking van de nek. Het belemmert de dieren bij de voeropname.

Op korte termijn zijn er geen grote gevolgen van schoftbulten. Bij ontsteking van de bult of belemmering van de voeropname geeft het productiedaling.

Schoftbult als gevolg van een te laag voerhek.

Een te laag voerhek geeft door continue druk een verdikking op de nek.

Oplossingsrichtingen

Oorzaak

Schoftbulten worden veroorzaakt door de druk die de koe tijdens het vreten ondervindt van het voerhek. Daarnaast kan een schoftbult ontstaan door een verkeerd afgestelde schoftboom.

Oplossen

Als de oorzaak opgelost is, zullen de schoftbulten maar langzaam wegtrekken en daardoor nog lang zichtbaar blijven.

Preventie

- Verhoog het voerhek (zie hoogte voerhek).
- Kantel het voerhek 20 graden richting de voergang.
- Verplaats de schoftboom.
- Vervang de schoftboom door een flexibele nylon band.

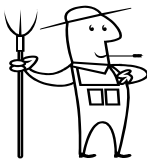
Hoe scoren?

Tel het aantal koeien met schoftbulten op de nek (tussen de achterzijde van de schedel en de voorzijde van het schouderblad).

AANGEKOEKTE MESTRESTEN

Koeien besteden veel zorg aan hun huid. Een gezonde huid en haarkleed is van belang voor een goede warmteregulatie. Daarnaast geeft het een goede bescherming tegen infecties.

Een gezonde huid en haarkleed zullen bijdragen aan de algehele weerstand van het dier. Daarnaast tonen schone dieren beter, zal het melken van schone dieren sneller gaan en is er minder kans op vervuiling van de melk met mest.

Te ruime boxen geven meer bevulde koeien.

Huidverzorging is voor een koe belangrijk. Een schuurborstel geeft koeien de gelegenheid zich schoon te houden.

Hoe scoren?

Beoordeel de oppervlakte van de mestresten op de achterhand. Kies hierbij uit:

- 25x25 – 50x50cm
- 50x50 – ½ achterhand
- Groter dan ½ achterhand

Noteer, per categorie, het aantal koeien met aangekoekte mestresten.

Oplossingsrichtingen

Oorzaken

Een sterke bevulling van dieren kan verschillende oorzaken hebben. Het kan liggen aan onvoldoende hygiëne van de boxen of aan een slecht gebruik van de boxen (bijvoorbeeld doordat de afmetingen niet kloppen). Het rantsoen is ook belangrijk. Dieren met dunne mest zullen vuiler zijn. Ook kreupele dieren zijn vuiler doordat ze meer liggen.

Oplossen

Ligt de oorzaak in klauwproblemen, laat de dieren dan bekappen.

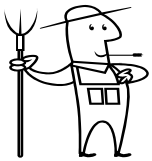
Preventie

- Voorkom te dunne mest . Raadpleeg hiervoor zonodig de voedingsadviseur.
- Maak ligboxen regelmatig schoon en biedt voldoende strooisel aan.
- Zorg voor juiste boxafmetingen en -bedekking. Plaats eventueel een knieboom zodat voorkomen wordt dat een koe te ver in de box gaat liggen en de box bevuilt. Denk aan de plaatsing van de achterrand.
- Pak de klauwproblemen systematisch aan. Laat uw koppel geregeld bekappen en noteer hierbij de oorzaken. Pas op basis hiervan uw aanpak aan. Een goed middel is de Koppelklauwscore van GD, waarbij u bedrijfsgericht advies krijgt.

SCHIMMELINFECTIE

Een schimmelinfectie (ringschurft) kan jeuk geven maar zorgt in de meeste gevallen niet voor veel overlast. In extreme gevallen is de huid zo aangetast dat deze gevoeliger wordt voor andere infecties.

Ringschurft is zeer besmettelijk, ook voor de mens. Bij de mens geeft het grote ronde rode plekken die erg jeuken en moeilijk te bestrijden zijn.

Door direct contact tussen dieren wordt schimmel overgedragen.

Ringschurft is te herkennen aan ronde, kale, grijze plekken.

Oplossingsrichtingen

Oorzaken

Door direct contact tussen dieren wordt schimmel overgedragen. Schimmelsporen overleven daarnaast lange tijd in de stal en kunnen zo worden overgedragen via stalinrichting. Na een besmetting bouwt een dier weerstand op.

Oplossen

Behandel altijd alle koeien van de koppel, ook als maar enkele dieren besmet zijn. Werk volgens voorschrift van de fabrikant. De behandeling is het meest effectief als het gecombineerd wordt met een reiniging van de stal. Reinig vooral die delen die in contact komen met het vee (voerhekken, boxafscheidingsen, schuurborstels) grondig met een ontsmettingsmiddel. Raadpleeg voor de behandeling uw dierenarts.

Preventie

- Zorg voor een juiste voeding en een goed stalklimaat.
- Controleer aangekochte dieren goed op een schimmelinfectie. Behandel zonodig preventief.
- Voorkom nieuwe infecties door bijvoorbeeld het jongvee te vaccineren. Neem hiervoor contact op met uw dierenarts.

Hoe scoren?

Tel het aantal zichtbare besmette koeien. Ringschurft is te herkennen aan ronde, kale, grijze plekken.

SCHURFT

Staartschurft komt het meeste voor en wordt veroorzaakt door een schurftmijt in de huid. Dit geeft erg veel jeuk en de dieren zullen zich schuren. Het geeft kale plekken en soms is de huid door het schuren beschadigd.

Schurft is niet besmettelijk voor de mens. De jeuk veroorzaakt onrust bij de koeien en kan in ernstige gevallen leiden tot productieverlies.

Schurft komt vooral voor op de staart en geeft veel jeuk.

Hoe scoren?

Tel het aantal koeien met schurft. Let hierbij met name op kale plekken in de koekoeksgaten en op de Staartwortel, waar staartschurft voorkomt.

Tel een schimmelinfectie niet mee.

Oplossingsrichtingen

Oorzaak

Schurft wordt overgedragen door direct diercontact. Schurftmijten, die schurft veroorzaken, kunnen ook enige tijd overleven in de stal.

Oplossen

Behandel altijd alle koeien van de koppel, ook als er maar enkele besmet zijn. Werk volgens voorschrift van de fabrikant. De behandeling is het meest effectief als het gecombineerd wordt met een reiniging van de stal. Reinig vooral die delen die in contact komen met het vee (voerhekken, boxafscheidingen, schuurborstels) grondig met een ontsmettingsmiddel. Raadpleeg voor de behandeling uw dierenarts.

Preventie

- Controleer aangekochte dieren goed op een schurftbesmetting. Behandel zonodig preventief.
- Zorg voor een juiste voeding en een goed stalklimaat. Een goede weerstand maakt dieren minder vatbaar. Neem, bij twijfel, contact op met uw klimaatspecialist.

VERWONDINGEN

Verwondingen zijn pijnlijk voor het dier. Ernstige verwondingen zullen gevolgen hebben voor het algeheel functioneren van het dier. Verwondingen bij dieren kunnen een signaal zijn dat de huisvesting niet veilig is. Vooral bij het bepalen van de rangorde of bij tochtigheid is het belangrijk dat dieren zich niet kunnen verwonden. Daarnaast kunnen gehoorde dieren in de koppel anderen verwonden.

Verwondingen kunnen beperkt blijven en weer snel genezen. Ernstige verwondingen hebben gevolgen voor de productie of leiden tot gedwongen afvoer.

Kijk bij bulten op de rug naar de afstelling van de boxen.

Verkeerde afmetingen van de ligbox kunnen leiden tot verwondingen. In dit geval boven op de wervelkolom.

Hoe scoren?

Tel het aantal koeien met recente verwondingen. Operaties worden niet inbegrepen. Bij recente verwondingen gaat het om beschadigingen aan de huid waarbij de huid nog niet gesloten is (litttekens tellen dus niet mee). De volgende verwondingen zonder (open) huidbeschadiging tellen wel mee: geknikte staarten, botbreuken en bulten (vaak drukplekken) op de bovenzijde van de wervelkolom.

Oplossingsrichtingen

Oorzaken

Oorzaken kunnen gelegen zijn in onveilige huisvesting of in ongelukken, bijvoorbeeld met tochtige koeien. Voldoende ontwijkmogelijkheden zijn belangrijk, zodat ranglagere dieren kunnen vluchten. Denk bij onveilige huisvesting aan te gladde vloeren, scherpe stalinrichting of een onjuiste plaatsing van de drinkbakken (op een plek waar veel koeverkeer is).

Oplossen

Behandel de dieren indien mogelijk.

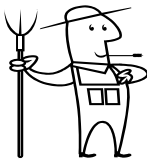
Preventie

- Ga op zoek naar de oorzaak en neem die weg. Let hierbij op niet of slecht onthoorde dieren in de koppel of op uitstekende delen in de stal.
- Kijk bij bulten op de rug naar de afstelling van de boxen.
- Bevorder rust in de stal door tochtige koeien of zieke dieren tijdig uit de koppel te halen.

KLINISCHE MASTITIS

Mastitis veroorzaakt vaak veel pijn, waardoor het welzijn van de koe wordt aangetast. De melk is waterig en/ of bevat vlokjes. In ernstige gevallen heeft de koe (hoge) koorts, is het kwartier hard, warm en gezwollen. Klinische mastitis kan in sommige gevallen dodelijk zijn of leiden tot vervroegde afvoer.

Mastitis leidt tot productiederving, behandelingskosten en het niet leveren van melk. Daarnaast kan het leiden tot voortijdige afvoer en celgetalverhoging. Een geval van klinische mastitis kost al gauw € 200,-.

Hoe scoren?

Noteer het aantal runderen met zichtbare mastitis in één of meerdere kwartieren, variërend van een 'vlokje in de melk' tot 'een doodzieke koe' (als gevolg van mastitis). Het gaat hierbij alleen om koeien die op dit moment mastitis hebben (al dan niet behandeld).

Uierontsteking veroorzaakt veel pijn. In ernstige gevallen heeft het dier koorts, is het kwartier hard, warm en gezwollen.

Oplossingsrichtingen

Oorzaak

Klinische mastitis wordt meestal veroorzaakt door een bacteriële besmetting. De bacteriën kunnen worden verdeeld in omgevings- en diergebonden kiemen. De koe kan een besmetting oplopen als gevolg van onhygiënische huisvesting, slechte hygiëne in de melkstal en een lage weerstand.

Oplossen

- Behandel de koe bij de eerste verschijnselen van mastitis.
- Neem altijd een melkmonster voor bacteriologisch onderzoek en pas hier uw behandeling op aan.

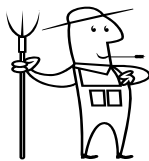
Preventie

- Zorg voor goede stalhygiëne (schoon en droog strooisel).
- Zet direct na het melken de koeien vast aan het voerhek.
- Reinig de melkmachine goed en pas een goede melkmethode toe.
- Zorg voor goede voorbehandeling.
- Laat de melkmachine regelmatig controleren en vernieuw de tepelvoering regelmatig.
- Gebruik een geregistreerde dip of spray na het melken.
- Melk besmette dieren of dieren met een verhoogd celgetal als laatste.
- Voer dieren met een chronisch verhoogd celgetal af.

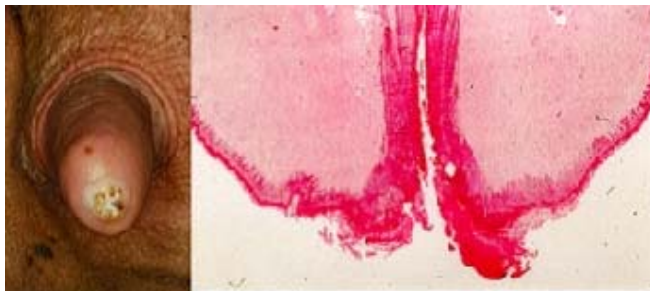
SPEENGEZONDHEID

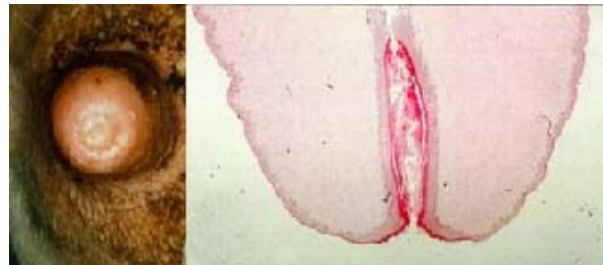
Een goede speengezondheid is belangrijk voor de uiergezondheid van het dier. Machinaal melken is intensief voor de spenen, waarbij verechting kan ontstaan. Een onjuist afgestelde melkmachine kan leiden tot rafelige uitstulpingen van het slotgat.

Dieren met rafelige speenpunten hebben meer kans op mastitis. Een onjuist afgestelde melkmachine geeft daarnaast lastig te melken koeien of onvolledig uitmelken.

Rafelige speenpunten geven meer kans op uierontsteking. Hier een buitenaanzicht en doorsnede van een gerafeld slotgat.

Een gaaf en gladde speenpunt is een goede barrière tegen bacteriële infecties. Hier een buitenaanzicht en doorsnede van een gezond slotgat.

Hoe scoren?

Scoor de conditie van alle vier de spenen bij minstens 20% van uw dieren. U kunt bijvoorbeeld elke vijfde koe die gemolken is beoordelen. Beoordeel de speenpunten door de speen voorzichtig vast te pakken en naar u toe te draaien.

Noteer het aantal dieren die bij één of meer spenen rafelige speenpunten hebben.

Oplossingsrichtingen

Oorzaak

Te hoge druk op de speenpunt is de belangrijkste oorzaak van rafelige speenpunten. Een verhoogd vacuüm, een te lange melktijd door onvoldoende voorbehandeling, een te stugge tepelvoering en een tepelvoering die te gespannen in de tepelbeker zit kunnen oorzaken zijn. Andere oorzaken zijn blindmelken en te laat aansluiten na voorbehandelen.

Oplossen

Als de oorzaak wordt weggenomen is er geen speciale behandeling nodig. Uitgestulpte slotgaten herstellen voor een groot deel tijdens de droogstand.

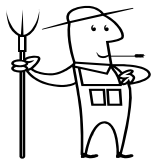
Preventie

- Laat, bij een verhoogd aantal dieren met speenpuntverechting, een 'natte' meting uitvoeren. Dit gebeurt tijdens het melken en geeft het beste beeld van het functioneren van de melkmachine. Neem hiervoor contact op met een uiergezondheidsspecialist van GD.
- Controleer altijd, voordat u gaat melken, de vacuümmeter op een juist vacuüm.
- Vervang de tepelvoeringen volgens het advies (na 2500 melkmalen).
- Pas de juiste melktechniek toe.

POOTSCORE

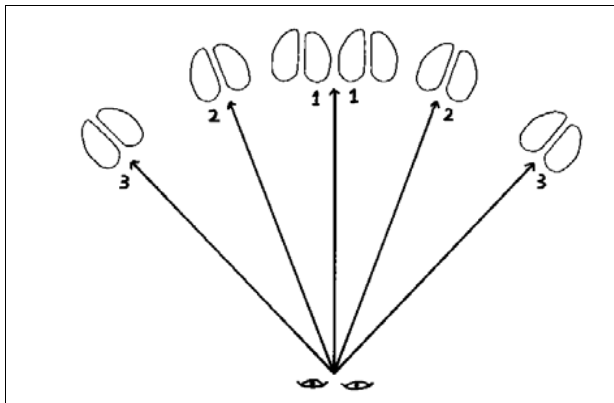
Een sterk koehakkige stand kan duiden op een stinkpootinfectie. Een stinkpootinfectie zorgt voor een sterke hoorn groei in de buitenklauw waardoor de klauwstand veranderd. Bovendien heeft zo'n koe meer kans op een zoolweer die pijnlijk is en kreupelheid geeft.

Kreupelheid leidt tot een lagere voeropname, een lagere melkgift en verlies van conditie. Bovendien is stinkpoot besmettelijk en kan het uitgroeien tot een koppelprobleem.

Een sterk koehakkige stand kan duiden op klauwproblemen.

Vergelijk de hoek tussen de tussenklauwspleet en de wervelkolom met deze figuur.

Hoe scoren?

Kijk bij een stilstaande koe, bij voorkeur vaststaand aan het voerhek, naar de stand van de achterklauwen. Belangrijk is dat een koe 'vierkant' staat. Maak een inschatting van de hoek die de tussenklauwspleet van de poot maakt met de wervelkolom. Bij 'pootscore 3' is de genoemde hoek meer dan 24° (zie figuur).

Oplossingsrichtingen

Oorzaak

De belangrijkste oorzaken van stinkpoot zijn slechte klauwverzorging en een onhygiënische stal of vloer. Ook een vochtig stalklimaat kan de oorzaak zijn. Veel staan op de roosters, door bijvoorbeeld overbezetting of niet optimale boxafmetingen, werkt een klauwprobleem in de hand.

Oplossen

Bekap de dieren met een koehakkige stand zo snel mogelijk, waardoor overtollig en aangetast hoorn wordt verwijderd.

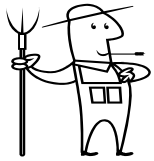
Preventie

- Pak de klauwproblemen systematisch aan. Laat uw koppel regelmatig bekappen en noteer hierbij de oorzaken. Pas op basis hiervan uw aanpak aan. Een goed middel is de Koppelklauwscore van GD, waarbij u bedrijfsgericht advies krijgt.
- Pas eventueel periodiek voetbaden met formaline toe.
- Bevorder het liggen van dieren door overbezetting te voorkomen, voldoende ligcomfort te geven en boxen goed af te stellen.
- Houd daarnaast de roosters zoveel mogelijk droog en schoon.

ERNSTIG KREUPELE RUNDEREN

Kreupele koeien worden belemmerd in hun gedrag. Belasting van de poot is pijnlijk voor de koe en ze loopt daardoor ernstig kreupel.

Ernstige kreupele dieren liggen meer en vreten minder. Hierdoor produceren ze minder en neemt de conditie sterk af. Een kreupele koe kost per keer al gauw € 265,-.

Regelmatig klauwbekappen voorkomt kreupele dieren.

Deze koe heeft pijn en ontlast duidelijk haar linkerachterpoot.

Hoe scoren?

Tel het aantal koeien die een poot niet of nauwelijks belasten.

Oplossingsrichtingen

Oorzaak

Ernstige kreupelheid wordt voornamelijk veroorzaakt door problemen met de klauwen. Koeien die te laat of onzorgvuldig bekapt worden lopen het risico om kreupel te worden.

Oplossen

- Bekap het dier als de oorzaak ligt in een klauwprobleem.
- Behandel het dier als de oorzaak ligt in een tussenklauw- of gewrichtsontsteking.

Preventie

- Pak de klauwproblemen systematisch aan. Laat uw koppel geregeld bekappen en noteer hierbij de oorzaken. Pas op basis hiervan uw aanpak aan. Een goed middel is de Koppelklauwscore van GD, waarbij u bedrijfsgericht advies krijgt.
- Geef de dieren voldoende ruimte, voorkom krap draaien en nauwe doorgangen.
- Zorg voor een vlakke en stroeve vloer.

BEWEGINGSSCORE

Gemakkelijk en vlot bewegen is belangrijk voor het goed functioneren van een koe. Het is vooral belangrijk voor het opnemen van voer, de melkproductie en het tonen van de tochtigheid. Een slechte bewegingsscore is vooral een signaal van een slechte klauwgezondheid. De koe heeft ongemak of in ernstige gevallen pijn. Het regelmatig uitvoeren van een bewegingsscore is een goede manier om de klauw- of pootconditie van de koppel te controleren.

Een sterk afwijkende bewegingsscore heeft gevolgen voor de voeropname, de melkgift en het tonen van de tochtigheid. Vooral dieren met een bewegingsscore van 4 of 5 hebben pijn. Het welzijn is bij afwijkende conditiescores altijd in het geding.

Hoe scoren?

De beoordeling van de gangen wordt uitgevoerd aan de hand van de bewegingsscore (zie figuur op pagina 26).

Scoor minstens 20% van de dieren in rust en in beweging; neem de eerste drie passen niet mee in de beoordeling.

Beoordeling:

- Normaal = bewegingsscore 1 (rug recht in stand en beweging);
- Licht afwijkend = bewegingsscore 2 en 3 (rug gebogen in stand en/ of beweging; bij score 3 is al sprake van kreupelheid);
- Sterk afwijkend = bewegingsscore 4 en 5 (rug altijd gebogen en altijd sprake van kreupelheid).

Oplossingsrichtingen

Oorzaak

Een afwijkende bewegingsscore is een signaal voor slechte klauwgezondheid. Het kan veroorzaakt worden door een klauwaandoening of door een ontsteking van de gewrichten.

Oplossen

- Bekap de attentiedieren als de oorzaak ligt in een klauwprobleem.
- Behandel het dier als de oorzaak ligt in een tussenklauw- of gewrichtsontsteking.

Preventie

- Pak de klauwproblemen systematisch aan. Laat uw koppel geregeld bekappen en noteer hierbij de oorzaken. Pas op basis hiervan uw aanpak aan. Een goed middel is de Koppelklauwscore van GD, waarbij u bedrijfsgericht advies krijgt.
- Zorg voor een vlakke en stroeve vloer.
- Verlaag de infectiedruk door de stal, vooral de roostervloer, goed schoon te houden.

BEWEGINGSSCORE

1. Staat en loopt normaal. Alle klauwen doelbewust neergezet.

2. Staat met rechte rug; maar kromt de rug in beweging; gang is licht afwijkend.

3. Staat en loopt met kromme rug. Korte stappen met één of meerder poten.

4. Kromme rug in stilstand en beweging. Eén of meerdere klauwen worden ontlast.

5. Kromme rug. Weigert op een klauw te staan of hinkt. Blijft liggen of heeft grote moeite op te staan.

ONTWIJKTEST

Een rustige reactie van een koe op haar veehouder is één van de tekenen van welbevinden. In het algemeen geeft rust in de koppel en een rustige omgang met de koeien een hogere productie. Ook neemt in een rustig koppel de kans op verwondingen af.

Uit onderzoek blijkt dat een rustige omgang van de veehouder met zijn dieren een hogere melkgift geeft. Met rustige dieren is het makkelijker werken en zal het melken rustiger en schoner verlopen.

Hoe scoren?

Scoor met behulp van de ontwijktest. Hiermee wordt gemeten op welk moment een koe wegstapt bij een benadering door de veehouder. Voer de test uit bij minstens 20% van de dieren.

Stap 1: Benader de koe van voren. Houd de handen langs uw lichaam. Kijk de koe niet in de ogen. Loop langzaam naar de koe.

Stap 2: Op 1 meter: Strek hand uit en wacht 10 seconden op reactie.

Stap 3: Benader koe en leg de hand op de nek.

Het moment van 'ontwijken' wordt bepaald door het moment dat de koe van de beoordelaar weg stapt.

Gradatie:

Score snel: koe stapt weg voordat beoordelaar tot 2 meter is genaderd;

Score matig: koe stapt weg nadat beoordelaar minder dan 2 meter is genaderd maar voordat hand op de nek wordt gelegd;

Score niet: hand kan op de nek worden gelegd en koe blijft staan of loopt daarna weg.

Oplossingsrichtingen

Oorzaak

Schrikachtig gedrag kan voortkomen uit negatieve ervaringen met de omgeving, bijvoorbeeld stroomdraad of ruwe of weinig omgang met de verzorger. Daarnaast kan het ook komen door een vaak wisselende groepssamenstelling, waarbij de dieren vaak opnieuw de rangorde moeten bepalen. Gehoornde, dominante dieren in een koppel geven in dit verband ook meer onrust.

Preventie

- Loop regelmatig op een rustige manier tussen de dieren, doe dit ook vooral bij het jongvee.
- Zorg voor een rustige omgeving, voorkom dat de dieren schrikken of wegluchten.
- Vermijd wisselingen in de koppelsamenstelling zoveel mogelijk.
- Houd er bij de bouw van de stal rekening mee dat de dieren elkaar goed moeten kunnen ontwijken.

Huisvestingskenmerken

HUISVESTINGSKENMERKEN

De huisvesting heeft grote invloed op het welzijn van de koeien. Koeien staan immers een groot deel van het jaar op stal. Een goede stal is licht, fris en voldoende ruim. Ze biedt voldoende comfort voor de koe en is een veilige omgeving waarin ieder dier goed kan produceren.

Welzijn is het beste en zuiverste af te lezen aan het dier zelf. Maar niet alle welzijnskenmerken zijn gemakkelijk vast te leggen (bijvoorbeeld lig- of vreetgedrag). Daarom zijn er ook huisvestingspunten in de Welzijnswijzer opgenomen.

Huisvestingsnormen worden regelmatig bijgesteld. De laatste vijftien tot twintig jaar zijn de koeien steeds groter geworden. Dit betekent dat de huisvestingseisen veranderen. De stalinrichting is hierdoor mogelijk niet meer toereikend voor het vee. Houdt bij de beoordeling van de huisvesting rekening met uw grootste koe.

Praktische uitvoering

Bij de huisvestingskenmerken gaat het onder andere om maatvoeringen, het voersysteem en bezetting. Hierbij gaat het om een beoordeling van elke afdeling. Scoor de punten per productiegroep(en) en scoor de huisvesting van de droge koeien apart.

De huisvestingskenmerken worden in deze paragraaf uitgebreid toegelicht. Deze toelichting bestaat uit:

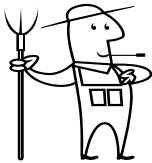
- een beschrijving van het huisvestingskenmerk. Hierin wordt aangegeven waarom het belangrijk is aandacht te besteden aan dit kenmerk, zowel voor de koe als voor de melkveehouder.
- een beschrijving van de wijze waarop de meting uitgevoerd kan worden.
- oplossingsmogelijkheden, met daarin aandacht voor oplossingen en huisvestingsnormen.

VOERSYSTEEM

Koeien nemen tien tot twaalf keer per dag voer op. Bij competitie voor voeropname zijn vooral vaarzen en ranglage dieren kwetsbaar. Daarom is het van belang dat alle dieren voldoende voer van hoge kwaliteit op kunnen nemen.

Lukt dat niet, dan krijgen met name de ranglage dieren een ongebalanceerd rantsoen. Wat weer gevolgen heeft voor de melkproductie en conditie. Ook zal er meer gedrang en agressie optreden.

Het voersysteem behoort te voorzien in voldoende opname van voer van goede kwaliteit door ieder dier. Als beperkt gevoerd wordt, is het van belang dat er geen overbezetting aan het voerhek is.

Onder beperkte voeding wordt verstaan: als gedurende een dag een periode geen voer aanwezig is, als minder dan twee keer per dag voer aangeschoven wordt of als minder dan 10% restvoer overblijft. Ranglage dieren kunnen niet voldoende voer opnemen of krijgen kwalitatief slecht voer doordat het uitgeselecteerd is.

Bij onbeperkt voeren (bijvoorbeeld bij een zelfvoederingsstelsel), is overbezetting aan het voerhek acceptabel.

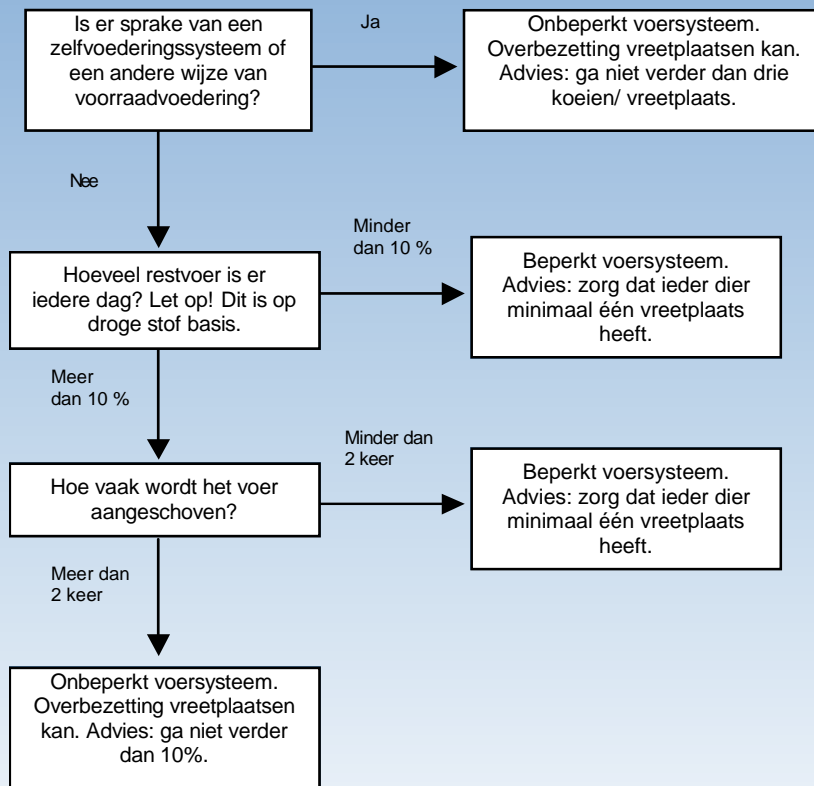
Koeien nemen tien tot twaalf keer per dag voer op. Het is belangrijk dat alle dieren voldoende goed voer kunnen opnemen.

Hoe scoren?

Beoordeel het voersysteem. Kijk hierbij naar het aantal vreetplaatsen die voor de koppel beschikbaar zijn en of er sprake is van een beperkt of een onbeperkt voersysteem.

Indien er geen aparte vreetplaatsen aanwezig zijn (buisensysteem), bereken dan het aantal vreetplaatsen door de totale vreetbreedte (in cm) te delen door 65.

Bepaal daarna met onderstaand schema of het voersysteem voldoet.

Beoordeling van het voersysteem

Oplossingsrichtingen

- Verminder de overbezetting door minder dieren in de groep te houden.
- Bied meer voer aan (in ieder geval meer dan 10% restvoer).
- Schuif het voer geregeld aan (in ieder geval meer dan twee keer per dag).
- Als u gemengd voert, zorg dan dat koeien niet makkelijk kunnen selecteren. Bij selectie blijft minder smakelijk of kwalitatief minder voer over voor ranglage dieren.

Minder makkelijk door te voeren maatregelen zijn:

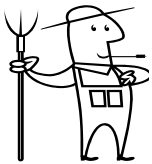
- Verhoog het aantal vreetplaatsen.
- Zorg voor voldoende ruimte achter het voerhek (minimaal 3,5 meter). Eventueel kunt u het voerhek richting voergang opschuiven. Ranglage dieren durven dan eerder bij het voerhek te komen.

N.B. Bij een automatisch melksysteem is het belangrijk dat de koeien altijd onbeperkt toegang tot de vreetplaatsen hebben. Als dit niet het geval is, verander dan de stand van de hekken.

BREEDTE VOERHEK

De vreetbreedte is voor koeien van belang om gemakkelijk voldoende voer op te kunnen nemen. Vooral grote dieren en hoogdrachtig vee hebben voldoende ruimte nodig. Daarnaast kan, in combinatie met overbezetting, de voeropname van ranglage dieren in het gedrang komen. Een breedte van 65 cm wordt als minimum aangehouden en voor grote of hoogdrachtige koeien 70 cm.

Problemen met voeropname leiden tot een verminderde productie. Vaarzen, hoogdrachtig vee en ranglage dieren zijn de kwetsbare groepen.

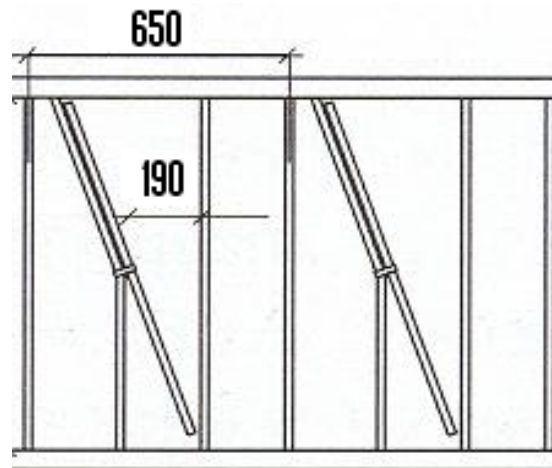
Oud en nieuw voerhek. Meet van beiden de breedte.

Hoe scoren?

Bepaal de vreetbreedte. Noteer hierbij de hart-op-hart (h.o.h.) afstand. Laat deze meting achterwege als de afdeling geen afzonderlijke vreetplaatsen heeft (buisensysteem).

De vreetbreedte is voor koeien van belang om gemakkelijk voldoende voer op te kunnen nemen.

Vreetbreedte: hart op hart afstand meten.

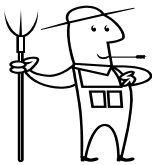
Oplossingsrichtingen

- Geef minimaal 65 cm vreetbreedte.
- Kies, indien mogelijk, bij grote en droge koeien voor een vreetbreedte van minimaal 70 cm.

HOOGTE VOERHEK

Een voerhek met de juiste vreethoogte geeft koeien de mogelijkheid om onbelemmerd te vreten. Een te laag voerhek veroorzaakt schoftbulten, met name bij de grote dieren. Schoftbulten hebben invloed op het welzijn van de koe.

Voor de melkproductie is het belangrijk dat alle dieren makkelijk en snel voldoende voer op kunnen nemen. Als een te laag voerhek dit belemmerd, is het van belang dit aan te pakken.

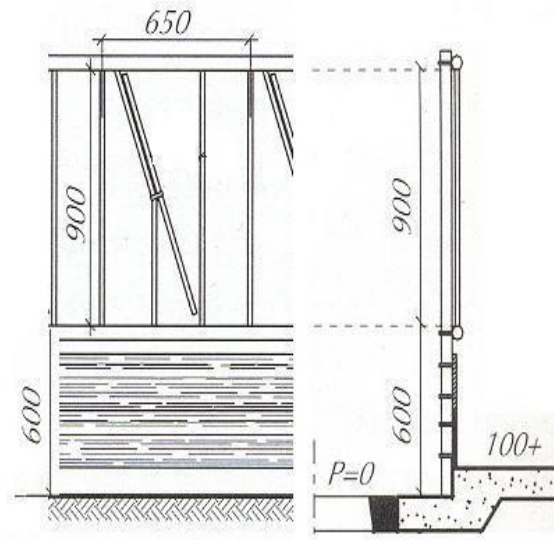

Gekanteld voerhek als korte termijn oplossing bij een onvoldoende vreethoogte.

Hoe scoren?

Bepaal de hoogte van het voerhek. Meet de netto afstand van de roosters tot de onderkant van de bovenste buis.

Let erop dat telkens de netto beschikbare afstand wordt genoteerd en dus niet de hart op hart (h.o.h.) afstand.

Vreethoogte: meten van roostervloer tot onderkant bovenbuis.

Oplossingsrichtingen

Voor de vreethoogte gelden de volgende adviezen:

- De voergoot/ voergang is 10-15 cm hoger dan de roostervloer.
- De bovenkant van de onderbuis van het voerhek is 60-65 cm boven de roosters.
- De netto ruimte van het voerhek is minimaal 90 cm (ruimte tussen de bovenkant van de onderste buis en de onderkant van de bovenste buis).

Bron: *Handboek huisvesting Jongvee en Melkvee (1999)*

Let op! Beoordeel of de vreethoogte op uw bedrijf geschikt is voor uw koppel, ga niet alleen op de normen af.

Oplossen

- Voor de korte termijn kan het voerhek 20 graden richting voergang gekanteld worden.
- Verhoog het bestaande voerhek in combinatie met het opstorten van de voergang.
- Vervang het voerhek door een groter model.

DRINKWATER

Een koe heeft veel water nodig voor de productie van melk en voor de warmteregulatie. Voor koeien is schoon en fris drinkwater cruciaal. Het is daarbij belangrijk dat de waterbakken vrij zijn van verontreinigingen, zoals mestresten.

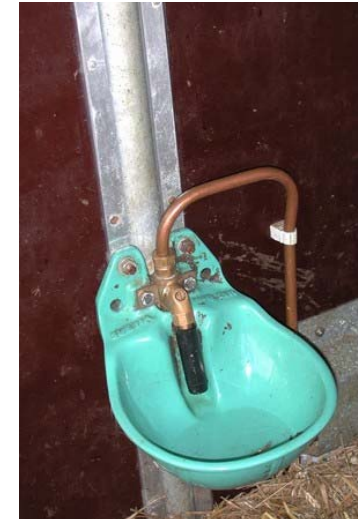
Een verminderde wateropname door vuil water leidt direct tot een lagere melkproductie. Daarnaast is vervuild water een gezondheidsrisico voor de dieren.

Een koe heeft veel water nodig voor de productie van melk en voor de warmteregulatie.

Hoe scoren?

Stel de helderheid en frisheid van het drinkwater vast. Beoordeel of de bodem van de bak goed zichtbaar is en of er geen zichtbare verontreinigingen, zoals mestresten, aanwezig zijn. Op de bodem mogen eventueel wel wat voerresten liggen.

Het is belangrijk dat een drinkbak vrij is van mestresten.

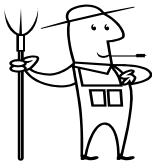
Oplossingsrichtingen

- Controleer de drinkbakken regelmatig.
- Maak de drinkbakken geregeld schoon.
- Indien een drinkbak vaak vervuild raakt met mest, kan er voor de drinkbak een verhoging gemaakt worden. De koeien zullen niet snel met hun achterpoten op deze verhoging gaan staan en in de bak mesten.

TOEGANG TOT DRINKBAKKEN

Koeien drinken vooral voor en na het vreten en direct na het melken. Het is daarom belangrijk dat de drinkbakken goed toegankelijk zijn.

Verminderde wateropname leidt tot een lagere melkproductie.

Hoe scoren?

Beoordeel de toegang tot drinkbakken en het functioneren ervan. Let hierbij ook op de toegang tot water in de wachtruimte. De laatste dieren staan daar namelijk gedurende het gehele melkmaal!

Biedt drinkwater aan in alle ruimten.

Goede toegang tot drinkbakken is van belang. Vooral na het vreten of na het melken is de behoefte aan drinken groot.

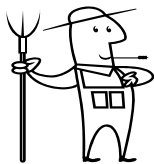
Oplossingsrichtingen

- Biedt drinkwater aan in alle ruimten (ook in de wachtruimte). De vuistregel is één grote drinkbak per twintig koeien of één sneldrinker per vijftien.
- Controleer dagelijks of de drinkbakken goed functioneren en voldoende doorstroom hebben.

BEDEKKING LIGBED

Koeien liggen elf tot veertien uur per dag, meestal om te herkauwen en te rusten. Zieke en krepele dieren liggen vaak langer. Voldoende ligcomfort is belangrijk. Onvoldoende ligcomfort heeft een kortere ligduur tot gevolg. Dit vergroot de kans op zoolkneuzingen. Bij het opstaan en liggen schuurt de koe met de knieën en hakken over de ondergrond. Is de ondergrond te hard of te ruw, dan geeft dit irritatie van de huid op de knie en hak.

Voldoende rust is belangrijk voor de koppel en is bevorderlijk voor de klauwgezondheid. Daarnaast is een voldoende zacht ligbed belangrijk ter voorkoming van verdikte voorknieën en dikke hakken.

Hoe scoren?

Beoordeel of het ligbed voldoende ligcomfort geeft. Een goed ligbed is droog en heeft een indrukbare ondergrond. Bijvoorbeeld een koematras, rubbermat of een waterbed. Een betonvloer of een dunne rubbermat waarbij weinig strooisel gebruikt wordt is onwenselijk.

Een zacht ligbed is belangrijk ter voorkoming van verdikte voorknieën en dikke hakken.

Een goed ligbed heeft een indrukbare ondergrond, in dit geval een dikke rubbermat.

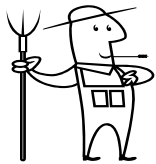
Oplossingsrichtingen

- Zorg voor een diep ingestrooide box.
- Breng een koematras of waterbed aan.

GEBRUIK STROOISEL

Een vochtige ondergrond van de box maakt dat de huid makkelijk beschadigd bij het opstaan en gaan liggen. Bovendien is het een goede voedingsbodem voor bacteriegroei. Daarom is het belangrijk dat een ligbed naast voldoende zacht ook droog is. Dit ter voorkoming van beschadiging aan de knie en hak en ter voorkoming van mastitis.

Een droog ligbed zorgt voor minder beschadigingen aan de hak of knie, waarmee verdikte voorknieën en dikke hakken voorkomen worden. Bovendien wordt de kans op mastitis verkleind. Daarnaast worden de dieren minder vies, waardoor het melken sneller zal verlopen.

Hoe scoren?

Beoordeel of in de boxen voldoende strooisel aanwezig is. Belangrijk criterium hierbij is dat het ligbed droog is. Een zand- of strobed voldoet ook.

Door voldoende strooisel te gebruiken is het ligbed droger en dat voorkomt beschadigingen aan de knie en hak.

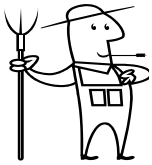
Oplossingsrichtingen

- Maak de boxen vaker schoon en vervang daarbij het strooisel.
- Gebruik meer strooisel.

BEZETTINGSGRAAD LIGPLAATSEN

Koeien liggen elf tot veertien uur per dag. Om ervoor te zorgen dat de koeien voldoende rusten is het van belang dat er genoeg ligplaatsen beschikbaar zijn. Dieren hebben met name 's nachts (tussen één en vijf uur) de neiging om gelijktijdig te rusten. Is er sprake van een overbezetting, dan ondervinden ranglage dieren hiervan de meeste hinder.

Geef de mogelijkheid om voldoende te rusten door ieder dier een ligplaats te geven. Rust is belangrijk voor de koppel en is bevorderlijk voor de klauwgezondheid. Het verkleint de kans op damslapers.

Ruime toegang tot een ligplaats is belangrijk voor voldoende rust.

Hoe scoren?

Bepaal de bezettingsgraad door het aantal aanwezige koeien te delen door het aantal ligplaatsen in de groep.

Goede ligplaatsen geven voor ieder dier de mogelijkheid om voldoende te rusten. Dit is bevorderlijk voor met name de klauwgezondheid.

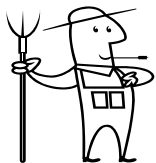
Oplossingsrichtingen

- Verminder het aantal dieren in de groep.
- Vergroot het aantal ligplaatsen.

AFMETINGEN LIGPLAATSEN

Ligcomfort hangt naast boxbedekking in grote mate af van de afmetingen van de boxen. Bij onjuiste afmetingen rusten de koeien minder en worden ze gehinderd bij het opstaan en gaan liggen.

Minder rusten leidt tot onrust in de koppel en vergroot de kans op klauwproblemen. De koeien kunnen worden gehinderd bij het opstaan en gaan liggen en hierbij met de knieën en hakken over de ondergrond schuren. Hierdoor kunnen lichamelijke beschadigingen ontstaan, zoals verdikte voorknieën en dikke hakken. Verkeerde afstellingen van de boxen kan ook aanleiding geven tot beschadiging aan de rug.

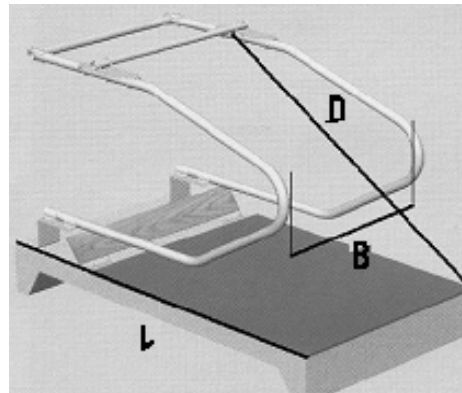
Bij onjuiste afmetingen rusten koeien minder en worden ze gehinderd bij het opstaan en gaan liggen.

Hoe scoren?

Bepaal de afmetingen van de boxen. Meet de gemiddelde lengte, breedte en de afstand tussen schoftboom en achterrand (diagonaal) van de ligbox. Afmetingen kunnen binnen een afdeling verschillen. Neem de gemiddelde maat van drie verschillende boxen om een zuiver beeld te krijgen van de maat.

Is er binnen een afdeling zowel een oud als nieuw gedeelte, meet dan beide en vul deze in als aparte afdelingen.

Let erop dat telkens de netto beschikbare afstand wordt genoteerd en dus niet de hart op hart (h.o.h) afstand.

Afmeting ligbox, meet:
L = Lengte, B = Breedte,
D = Diagonaal schoftboom - achterrand

Oplossingsrichtingen

Voor boxmaten gelden de volgende adviezen:

- De box is minimaal 110 cm breed.
- De lengte van een box met een dichte voorzijde is minimaal 250 cm en met een open voorzijde minimaal 220 cm.
- De diagonaal van schoftboom tot achterrand is minimaal 190-195 cm.

Bron: Handboek Huisvesting Jongvee en Melkvee (1999)

In het buitenland worden tegenwoordig al grotere maten aangehouden.

Let op! Beoordeel of de afmetingen op uw bedrijf geschikt zijn voor uw koppel, ga niet alleen op de normen af.

Oplossen

- Pas de boxafscheiding aan aan de juiste maatvoering.
- Verplaats de schoftboom.
- Verleng de box door bijvoorbeeld de buitenmuur te verwijderen.

Checklist

HOOFDSTUK 3 Checklist

Op de checklist zijn de dierkenmerken en de huisvestingskenmerken opgenomen. U kunt de checklist uitscheuren en los meenemen in de stal of omslaan en het gehele boekje meenemen. Geadviseerd wordt om te starten met het invullen van de dierkenmerken.

1. Dierkenmerken

De dierkenmerken worden bij alle melkgevende en droge koeien beoordeeld, ongeacht de afdeling waarin ze lopen. Bekijk elk dier individueel en noteer het totaal aantal dieren dat u beoordeeld heeft.

Het scoren van de koeien verloopt het beste als de dieren vaststaan aan het voerhek. Bekijk alle koeien zorgvuldig, van alle kanten.

De afdelingen kunnen eventueel ook apart beoordeeld worden. Zo komen mogelijke verschillen tussen de afdelingen duidelijker naar voren. Maak in dat geval gebruik van meerdere exemplaren van de checklist en vul voor iedere afdeling een nieuwe checklist in.

Laat vervolgens, om de bewegingsscore uit te kunnen voeren, de dieren één voor één los. Op deze wijze kunnen de gangen van iedere individuele koe worden beoordeeld.

Tot slot kan de ontwijktest uitgevoerd worden. Alle dieren lopen tijdens deze test los. U benadert de dieren één voor één, zoals aangegeven in de instructie.

De beoordelingspunten 'bewegingsscore', 'speengezondheid' en 'ontwijktest' kunnen eventueel steekproefsgewijs worden uitgevoerd. Scoor dan elk vijfde dier dat u tegen komt, zodat 20% van de koppel gescoord wordt. Dit geeft een aardig beeld van de gehele koppel.

2. Huisvestingskenmerken

De huisvestingskenmerken worden per afdeling beoordeeld. Dus zowel voor de productiegroep(en) als de groep droge koeien apart. Noteer het aantal vreet- en ligplaatsen en het aantal dieren in de groep om de bezettingsgraad per afdeling uit te rekenen. De berekening staat vermeld onder het betreffende kenmerk.

Het kan voorkomen dat een groep dieren in een staldeel gehuisvest wordt dat bestaat uit een combinatie van een ouder en nieuwer gedeelte (bijvoorbeeld door latere aanbouw). In dit staldeel zullen dan qua maatvoering verschil te zien zijn tussen het oude en nieuwe gedeelte. Noteer deze als aparte afdelingen. Is de huisvesting voor alle afdelingen hetzelfde, dan volstaat één meting.

CHECKLIST DIERKENMERKEN

Beoordelingspunt	Aantal	Voor info zie blz.
Aantal runderen met een conditiescore lager dan 1,5	0	9
Aantal damslapers	12	
Aantal runderen met grupbenen/ dikke hakken * Grootte van de verdikking is:	- Kleiner dan vuist - Groter dan vuist	Op deze pagina vindt u meer informatie over hoe u het dier moet beoordelen.
Aantal runderen met verdikte voorknieën * Grootte van de verdikking is:	- Kleiner dan vuist - Groter dan vuist	
Aantal runderen met gewrichtsontstekingen	0	15
Aantal runderen met schoftbulten	7	16
Runderen met aangekookte mestresten op de achterhand	- 25x25 — 50x50cm - 50x50cm — ½ achterhand	4 0 17
Aantal runderen met een	- Groter dan ½ achterhand	0
Aantal runderen met een		0
Aantal runderen met schurft		0
Aantal runderen met verwondingen (met door chirurgische ingreep)		1
Aantal runderen met lichte mastitis		2
Aantal runderen met afwijkende speenconditie		1
Aantal runderen met pootscore 3		1
Aantal ernstig kreupele runderen (d.w.z. op 3 benen staan)		0
Bewegingsscore:	* Koe beweegt:	15
	- Normaal (Score 1)	
	- Licht afwijkend (Score 2-3)	4
	- Sterk afwijkend (Score 4-5)	0
Ontwijktest:	* Koe ontwikk:	1
	- Snel (> 2m)	
	- Matig (2m – aanraken)	7
	- Niet (aanraken mogelijk)	11
		27

CHECKLIST DIERKENMERKEN

Beoordelingspunt	Aantal	Voor info zie blz.
Aantal runderen met een conditiescore lager dan 1,5		9
Aantal damslapers		12
Aantal runderen met grupbenen/ dikke hakken * Grootte van de verdikking is:	- Kleiner dan vuist - Groter dan vuist	13
Aantal runderen met verdikte voorknieën * Grootte van de verdikking is:	- Kleiner dan vuist - Groter dan vuist	14
Aantal runderen met gewrichtsontstekingen		15
Aantal runderen met schoftbulten		16
Runderen met aangekoekte mestresten op de achterhand * Oppervlakte mestresten is:	- 25x25 — 50x50cm - 50x50cm — ½ achterhand - Groter dan ½ achterhand	17
Aantal runderen met een schimmelinfectie		18
Aantal runderen met schurft		19
Aantal runderen met verwondingen (niet door chirurgische ingreep)		20
Aantal runderen met klinische mastitis		21
Aantal runderen met afwijkende speenconditie		22
Aantal runderen met pootscore 3		23
Aantal ernstig kreupele runderen (d.w.z. op 3 benen staan)		24
Bewegingsscore:	* Koe beweegt: - Normaal (Score 1) - Licht afwijkend (Score 2-3) - Sterk afwijkend (Score 4-5)	25
Ontwijktest:	* Koe ontwijkt: - Snel (> 2m) - Matig (2m – aanraken) - Niet (aanraken mogelijk)	27

CHECKLIST HUISVESTINGSKENMERKEN

Beoordelingspunt	Melkkoelen 1	Melkkoelen 2	Droge koeien	Voor info zie blz.
Aantal koeien in de afdeling				
Aantal vreetplaatsen in de afdeling				30
Breedte voerhek				32
Hoogte voerhek				33
Is het drinkwater helder en fris?	Ja/ nee	Ja/ nee	Ja/ nee	34
Is er onbeperkt toegang tot functionerende drinkbakken?	Ja/ nee	Ja/ nee	Ja/ nee	35
Is de bedekking van het ligbed zacht?	Ja/ nee	Ja/ nee	Ja/ nee	36
Is er strooisel aanwezig? (ongeacht de hoeveelheid)	Ja/ Nee	Ja/ Nee	Ja/ Nee	37
Aantal ligplaatsen in de afdeling				38
Lengte van de ligbox	Voorzijde:	Open		39
		Dicht		
Breedte van de ligbox				
Lengte van diagonaal schoftboom - achterrand				

CHECKLIST HUISVESTINGSKENMERKEN

Beoordelingspunt	Melkkoeien 1	Melkkoeien 2	Droge koeien	Voor info zie blz.
Aantal koeien in de afdeling	<p>Vul voor iedere afdeling een aparte kolom in.</p>			
Aantal vreetplaatsen in de afdeling	<p>Op deze pagina vindt u meer informatie over hoe u de huisvesting moet beoordelen.</p>			
Breedte voerhek				
Hoogte voerhek				33
Is het drinkwater helder en fris?	☐ Ja/ ☐ nee	☐ Ja/ ☐ nee	☐ Ja/ ☐ nee	33
Is er onbeperkt toegang tot functionerende drinkbakken?	☐ Ja/ ☐ nee	☐ Ja/ ☐ nee	☐ Ja/ ☐ nee	33
Is de bedekking van het ligbed zacht?	☐ Ja/ ☐ nee	☐ Ja/ ☐ nee	☐ Ja/ ☐ nee	36
Is er strooisel aanwezig? (ongeacht de hoeveelheid)	☐ Ja/ ☐ Nee	☐ Ja/ ☐ (Nee)	☐ Ja/ ☐ (Nee)	37
Aantal ligplaatsen in de afdeling				38
Lengte van de ligbox	<p>Voorzijde: Open</p> <p>Dicht</p> <p>Vul in voor zowel boxen met een open voorzijde als met een dichte voorzijde.</p>			
Breedte van de ligbox				39
Lengte van diagonaal schoftboom - achterrand				

Vergelijking

HOOFDSTUK 4 Vergelijking

Verwerking en vergelijking

Op het volgende formulier kunt u uw eigen gegevens noteren en vergelijken met andere Nederlandse bedrijven. Voor de vergelijking is het nodig om uw gegevens om te rekenen naar percentages.

De vergelijkende waarden van andere Nederlandse bedrijven worden met kleurenbalk weergegeven in de derde kolom.

Voor alle dierkenmerken geldt dat de streefwaarde 0 is (aangegeven in groen). Het is belangrijk om bij een afwijkende score actie te ondernemen.

De scorebladen zijn opgesplitst in drie onderdelen;

1. Reken uw aantallen om tot percentages. Vul deze gegevens in onder 'Uw waarden (%)'.

De omrekening gaat als volgt:

Aantallen ingevuld op de checklist

Percentage = $\frac{\text{Totaal aantal melkgevende en droge dieren}}{\text{Aantallen ingevuld op de checklist}} \times 100\%$

2. In de derde kolom worden de waarden van andere Nederlandse bedrijven weergegeven.
3. De vierde kolom geeft de bladzijde aan waar informatie (oplossingsmogelijkheden) over het kenmerk terug te vinden is.

Voorbeeld:

Stel u heeft een bedrijf met 95 melkkoeien. Tijdens het scoren telt u 7 koeien met een schoftbult. Uw percentage is:

$$\frac{7}{95} \times 100 = 7,4 \%$$

Op het scoreblad vult u dan in de tweede kolom 7,4 in.

BEDRIJFSVERGELIJKING DIERKENMERKEN

Datum meting: 22-11-2005

Vul in deze kolom de gegevens in afkomstig van de checklist. Reken deze eerst om naar percentages.

Vergelijk uw waarden met de waarden van andere Nederlandse bedrijven. Groen is de streefwaarde. Wijk uw waarde af kijk dan naar de oplossingsrichtingen.

Op deze pagina vindt u praktische tips voor oplossingen.

Beoordelingspunt	Uw waarden (%)	Waarde andere bedrijven (%)		Oplossingsrichting op blz.
		Streefwaarde	10% minst goede	
Aantal runderen met een conditiescore lager dan 1,5		0	1 2	
Aantal damslapers		2	>2	12
Aantal runderen met grupbenen/ dikke hakken: * Grootte van de verdikking is:		0 1 15 30	>30	13
- Kleiner dan vuist - Groter dan vuist	4,2	0 1 3 5 7	>7	
Aantal runderen met verdikte voorknieën: * Grootte van de verdikking is:		0 1 9 18	>18	14
- Kleiner dan vuist - Groter dan vuist	3,2 2,1	0 1 2 3 4 5	>6	
Aantal runderen met gewrichtsontstekingen	0	0 1	2 >2	15
Aantal runderen met schoftbulten	7,4	0 1 4 7 11	>11	16
Runderen met hangekoele mestresten op de achterhand 25x25 - 50x50 cm	4,2	0 1 15 30	>30	17
* Oppervlakte mestresten is:	0	0 1 4 7 11	>11	
- 50x50 cm - ½ achterhand - Groter dan ½ achterhand	0	0 1 2 3 4 5	>5	

BEDRIJFSVERGELIJKING DIERKENMERKEN

Datum meting:

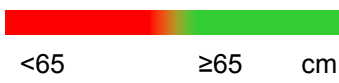

Beoordelingspunt	Uw waarden (%)	Waarde andere bedrijven (%)		Oplossings- richting op blz.
		Streef- waarde	10% minst goede	
Aantal runderen met een conditiescore lager dan 1,5			0 1 2 3 4 5 >5	9
Aantal damslapers			0 1 2 >2	12
Aantal runderen met grupbenen/ dikke hakken: * Grootte van de verdikking is:	- Kleiner dan vuist		0 1 15 30 >30	13
	- Groter dan vuist		0 1 3 5 7 >7	
Aantal runderen met verdikte voorknieën: * Grootte van de verdikking is:	- Kleiner dan vuist		0 1 9 18 >18	14
	- Groter dan vuist		0 1 2 3 4 5 6 >6	
Aantal runderen met gewrichtsontstekingen			0 1 2 >2	15
Aantal runderen met schoftbulten			0 1 4 7 11 >11	16
Runderen met aangekoekte mestresten op de achterhand * Oppervlakte mestresten is:	- 25x25 - 50x50 cm		0 1 15 30 >30	17
	- 50x50 cm - ½ achterhand		0 1 4 7 11 >11	
	- Groter dan ½ achterhand		0 1 2 3 4 5 >5	

Datum meting:

Beoordelingspunt	Uw waarden (%)	Waarde andere bedrijven (%)		Oplossingsrichting op blz.
		Streefwaarde	10% minst goede	
Aantal runderen met een schimmelinfectie				18
Aantal runderen met schurft				19
Aantal runderen met verwondingen				20
Aantal runderen met klinische mastitis				21
Aantal runderen met afwijkende speengezondheid				22
Aantal runderen met pootscore 3				23
Aantal ernstig kreupele runderen				24
Bewegingsscore				25
* Koe beweegt:	- Normaal			
	- Licht afwijkend			
	- Sterk afwijkend			
Ontwijktest				27
* Koe ontwijkt:	- Snel			
	- Matig			
	- Niet			

BEDRIJFSVERGELIJKING HUISVESTINGSKENMERKEN

Datum meting: 22-11-2005

Beoordelingspunt	Melkkoeien 1	Melkkoeien 2	Droge koeien	Normen	Oplossings- richting op blz.
Bezettingsgraad (aantal koeien/ aantal vreetplaatsen)	0,9	1,0	1,3		30
Breedte voerhek (1 vreetplek)	<div data-bbox="646 560 1081 738" style="border: 1px solid blue; border-radius: 50%; padding: 10px; display: inline-block;"> Neem uw waarden van de checklist over in deze kolommen. </div>		65		29
Hoogte voerhek	160	150	150		28
Is het drinkwater helder en fris	Ja	Ja	Ja		34
Is er onbeperkt toegang tot functionerende drinkbakken	Ja	Ja	Ja		35
Is de bedekking van het ligbed zacht	Ja	Ja	Ja		36
Is strooisel aanwezig	Ja	Nee	Nee		37
Bezetting (aantal koeien/ aantal ligplaatsen)	0,9	1,0	1,3		38

Neem uw waarden van de checklist over in deze kolommen.

Op deze pagina vindt u praktische tips voor oplossingen.

Voorbeeld

BEDRIJFSVERGELIJKING HUISVESTINGSKENMERKEN

Datum meting:

Beoordelingspunt	Melkkoeien 1	Melkkoeien 2	Droge koeien	Normen	Oplossings- richting op blz.
Bezettingsgraad (aantal koeien/ aantal vreetplaatsen)				 1 1.1 1.2	30
Breedte voerhek (1 vreetplek)				 <65 ≥65 cm	32
Hoogte voerhek				 <150 ≥150 cm	33
Is het drinkwater helder en fris				 Nee Ja	34
Is er onbeperkt toegang tot functionerende drinkbakken				 Nee Ja	35
Is de bedekking van het ligbed zacht				 Nee Ja	36
Is er strooisel aanwezig				 Nee Ja	37
Bezettingsgraad (aantal koeien/ aantal ligplaatsen)				 1 1.1 1.2	38

Datum meting:

Beoordelingspunt	Melkkoeien 1	Melkkoeien 2	Droge koeien	Normen	Oplossings- richting op blz.
Lengte van de ligbox				 <220 ≥220 cm	39
* Voorzijde van de ligbox is open					
* Voorzijde van de ligbox is dicht				 <250 ≥250 cm	
Breedte van de ligbox				 <110 ≥110 cm	
Lengte van diagonaal schoftboom - achterrand				 <190 ≥190 cm	

TREFWOORDENLIJST

Aangekoekte mestresten	17	Ligcomfort	36, 39	Tochtigheid	25
Afmetingen ligplaatsen	40	Ligplaatsen	12, 13, 14, 17, 20,23, 38, 39	Toegang tot waterbakken	34
Bedekking ligbed	36, 39	Loopruimte	31	Uiergezondheid	22
Bedrijfsblindheid	6	Mastitis	21, 37	Uierontsteking	21, 22
Bekappen	23, 24, 25	Melken	21, 22, 37	Verdikte voorknieën	14, 36, 37, 39
Bewegingsscore	25, 26	Mestresten	17, 34	Vergelijking	47
Bezettingsgraad ligplaatsen	39	Onrust	27, 39	Vervuiling	17
Boxhygiëne	17, 18, 19, 37	Ontwijktest	27	Verwondingen	20, 27
Boxbedekking	13, 14, 17, 39	Overbezetting	12, 23, 30, 31, 32, 38	Vloer	24, 25, 27
Breedte voerhek	32	Pootscore	23	Voergang	33
Celgetal	21	Rangorde	20, 27	Voerhek	16, 33
Checklist	41	Rantsoen	11, 17, 30	Voeropname	30, 32
Conditie score	9, 10, 11	Ringschurft	18	Voersysteem	30, 31
Damslapers	12, 38	Risicogroepen	6	Vreetbreedte	32
Dikke hakken	13, 36, 37, 39	Risicomomenten	6	Vreethoogte	33
Drinkbakken	34, 35	Risicoplaatsen	6	Vreetplaatsen	31
Drinkwater	34, 35	Rustgedrag	38	Vruchtbaarheid	9, 20
Ernstig kreupele runderen	24	Schimmelinfectie	18	Warmteregulatie	34
Gebruik strooisel	38	Schoftboom	16, 39	Weerstand	18, 21
Gewrichtsontsteking	15, 24	Schoftbulten	16, 33		
Grupbenen	13	Schurft	19		
Hoogte voerhek	33	Speenbeschadiging	21		
Huidbeschadiging	13	Speenconditie	22		
Hygiëne	21, 23, 25, 34	Speengezondheid	22		
Klauwgezondheid	25, 36, 38	Speenpuntvereelting	22		
Klauwproblemen	11, 17, 23, 24, 25, 39	Staartschurft	19		
Klinische mastitis	21	Stalklimaat	18, 19, 23		
		Stinkpoot	23		
		Strooisel	36, 37		

Bijlagen

CHECKLIST HUISVESTINGSKENMERKEN

Beoordelingspunt	Melkkoelen 1	Melkkoelen 2	Droge koeien	Voor info zie blz.
Aantal koeien in de afdeling				
Aantal vreetplaatsen in de afdeling				30
Breedte voerhek				32
Hoogte voerhek				33
Is het drinkwater helder en fris?	Ja/ nee	Ja/ nee	Ja/ nee	34
Is er onbeperkt toegang tot functionerende drinkbakken?	Ja/ nee	Ja/ nee	Ja/ nee	35
Is de bedekking van het ligbed zacht?	Ja/ nee	Ja/ nee	Ja/ nee	36
Is er strooisel aanwezig? (ongeacht de hoeveelheid)	Ja/ Nee	Ja/ Nee	Ja/ Nee	37
Aantal ligplaatsen in de afdeling				38
Lengte van de ligbox	Voorzijde: Open			39
	Dicht			
Breedte van de ligbox				
Lengte van diagonaal schoftboom - achterrand				

Neem uw waarden over op de bedrijfsvergelijking in de bijlagen

CHECKLIST DIERKENMERKEN

Beoordelingspunt	Aantal	Voor info zie blz.
Aantal runderen met een conditiescore lager dan 1,5		9
Aantal damslapers		12
Aantal runderen met grupbenen/ dikke hakken * Grootte van de verdikking is:	- Kleiner dan vuist - Groter dan vuist	13
Aantal runderen met verdikte voorknieën * Grootte van de verdikking is:	- Kleiner dan vuist - Groter dan vuist	14
Aantal runderen met gewrichtsontstekingen		15
Aantal runderen met schoftbulten		16
Runderen met aangekoekte mestresten op de achterhand * Oppervlakte mestresten is:	- 25x25 — 50x50cm - 50x50cm — ½ achterhand - Groter dan ½ achterhand	17
Aantal runderen met een schimmelinfectie		18
Aantal runderen met schurft		19
Aantal runderen met verwondingen (niet door chirurgische ingreep)		20
Aantal runderen met klinische mastitis		21
Aantal runderen met afwijkende speenconditie		22
Aantal runderen met pootscore 3		23
Aantal ernstig kreupele runderen (d.w.z. op 3 benen staan)		24
Bewegingsscore:	* Koe beweegt: - Normaal (Score 1) - Licht afwijkend (Score 2-3) - Sterk afwijkend (Score 4-5)	25
Ontwijktest:	* Koe ontwijkt: - Snel (> 2m) - Matig (2m – aanraken) - Niet (aanraken mogelijk)	27

BEDRIJFSVERGELIJKING DIERKENMERKEN

Datum meting:

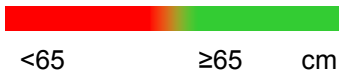
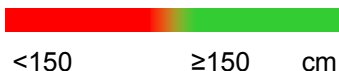

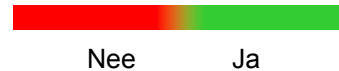

Beoordelingspunt	Uw waarden (%)	Waarde andere bedrijven (%)		Oplossings- richting op blz.
		Streef- waarde	10% minst goede	
Aantal runderen met een conditiescore lager dan 1,5				9
Aantal damslapers				12
Aantal runderen met grupbenen/ dikke hakken: - Kleiner dan vuist * Grootte van de verdikking is:				13
- Groter dan vuist				
Aantal runderen met verdikte voorknieën: - Kleiner dan vuist * Grootte van de verdikking is:				14
- Groter dan vuist				
Aantal runderen met gewrichtsontstekingen				15
Aantal runderen met schoftbulten				16
Runderen met aangekoekte mestresten op de achterhand - 25x25 - 50x50 cm * Oppervlakte mestresten is:				17
- 50x50 cm - ½ achterhand				
- Groter dan ½ achterhand				

Datum meting:

Beoordelingspunt	Uw waarden (%)	Waarde andere bedrijven (%)		Oplossingsrichting op blz.
		Streefwaarde	10% minst goede	
Aantal runderen met een schimmelinfectie				18
Aantal runderen met schurft				19
Aantal runderen met verwondingen				20
Aantal runderen met klinische mastitis				21
Aantal runderen met afwijkende speengezondheid				22
Aantal runderen met pootscore 3				23
Aantal ernstig kreupele runderen				24
Bewegingsscore	- Normaal			25
* Koe beweegt:	- Licht afwijkend			
	- Sterk afwijkend			
Ontwijktest	- Snel			27
* Koe ontwijkt:	- Matig			
	- Niet			

BEDRIJFSVERGELIJKING HUISVESTINGSKENMERKEN

Datum meting:

Beoordelingspunt	Melkkoeien 1	Melkkoeien 2	Droge koeien	Normen	Oplossings- richting op blz.
Bezettingsgraad (aantal koeien/ aantal vreetplaatsen)				 1 1.1 1.2	30
Breedte voerhek (1 vreetplek)				 <65 ≥65 cm	32
Hoogte voerhek				 <150 ≥150 cm	33
Is het drinkwater helder en fris				 Nee Ja	34
Is er onbeperkt toegang tot functionerende drinkbakken				 Nee Ja	35
Is de bedekking van het ligbed zacht				 Nee Ja	36
Is er strooisel aanwezig				 Nee Ja	37
Bezettingsgraad (aantal koeien/ aantal ligplaatsen)				 1 1.1 1.2	38

Datum meting:

Beoordelingspunt	Melkkoeien 1	Melkkoeien 2	Droge koeien	Normen	Oplossings- richting op blz.
Lengte van de ligbox				 <220 ≥220 cm	39
* Voorzijde van de ligbox is open					
* Voorzijde van de ligbox is dicht				 <250 ≥250 cm	
Breedte van de ligbox				 <110 ≥110 cm	
Lengte van diagonaal schoftboom - achterrand				 <190 ≥190 cm	

De belangstelling voor dierenwelzijn is groot, zowel in de maatschappij als in de agrarische sector zelf. Dierenwelzijn heeft invloed op het imago van de melkveehouderij en daarmee ook op de afzet van zuivelproducten.

De Welzijnswijzer beschrijft de beoordelingspunten voor welzijn en heeft een checklist, waarmee de veehouder *zelf* het dierenwelzijn op het bedrijf kan meten. De ingevulde waarden kunnen vergeleken worden met andere Nederlandse bedrijven. De Welzijnswijzer bevat duidelijke illustraties en heeft praktische tips voor verbetering van het welzijn op het bedrijf. Met behulp van de Welzijnswijzer kan het welzijn van de koeien worden verbeterd en dit kan resulteren in een beter bedrijfsresultaat.

Een goed welzijn en een goede diergezondheid geeft dieren die zich prettig voelen, een goede vruchtbaarheid hebben en goed produceren. Daar kan een veehouder trots op zijn!

Initiatief:

Financiering:

Uitvoering:

